

Sosiaalialan selkokieline sanasto

Hilma
vammainen maahanmuuttajien tukikeskus

Julkaisija:
Vammaisten maahanmuuttajien
tukikeskus Hilma
Vammaisfoorumi ry
www.tukikeskushilma.fi

Paino:

Ulkoasu ja taitto: Väinö Heinonen

JOHDANTO

Tässä sanastossa on mukana sosiaalialan sanoja ja termejä. Sosiaalialaan kuuluu esimerkiksi vammaistyö. Sosiaalialan palvelut ovat esimerkiksi neuvontaa ja hoitoa.

Sanastossa on sellaisia sanoja ja termejä, joita sosiaalihuollon asiakas kohtaa. Sosiaalihuolto tarkoittaa niitä lakisääteisiä palveluja, joita kunta järjestää ihmisille. Kunnassa asuvat ihmiset ovat siis sosiaalihuollon asiakkaita. Lisäksi sosiaalihuoltoon kuuluu tietyt erityispalvelut, esimerkiksi vaikeasti vammaisten ihmisten palvelut, sekä toimeentuloturva eli rahallinen tuki.

Jotkin sanat saattavat tarkoittaa suomen kielessä monta asiaa tai sanan merkitys riippuu siitä, missä yhteydessä sanaa käytetään. Kaikkia merkityksiä ei ole mukana tässä sanastossa, jos ne eivät liity sosiaalialaan. Esimerkiksi sana *hakea* tarkoittaa monta asiaa: konkreettista hakemista tai jonkun asian pyytämistä.

Ihminen hakee ruokaa kaupasta.

Ihminen hakee toimeentulotukea.

Tässä sanastossa *hakea*-sana tarkoittaa siis palvelun tai tuen hakemista viranomaiselta.

Sanastossa on esimerkkilauseita joistakin tilanteista. Ne on kirjoitettu siten, että ne erottuvat tekstistä, kuten edelliset esimerkit.

Sanastossa ei ole selitetty yksityiskohtia kaikista termeistä. Esimerkiksi joihinkin tukiin liittyy erilaisia ehtoja, joita tässä ei ole kerrottu.

Lisätietoja saa esimerkiksi
muista selkokielisistä oppaista
sekä internetistä.

AIKA:

Aika tarkoittaa kellonaikaa tai ajankohtaa, jolloin jotakin tapahtuu.

ajanvaraus:

Asiakas varaa etukäteen ajan tapaamista varten esimerkiksi puhelimella.

vastaanottoaika:

Vastaanottoaika on ajankohta, jolloin asiakas ja ammattihenkilö tapaavat.

Lääkärin vastaanotto on maanantaisin kello 14–15.

AMMATTI:

Ammatti on työn nimi, esimerkiksi terveydenhoitajan tai siivoojan ammatti

ammattitutkinto:

Ammattitutkinto on osoitus siitä, että henkilö osaa jonkin ammatin vaatimat taidot. Ammattitutkintoa varten opiskelija opiskelee ammattikoulussa, josta opiskelija valmistuu johonkin ammattiin.

APU:

Apu tarkoittaa auttamista tai tukea.

Henkilö saa apua esimerkiksi sairauden takia.

avustaa:

Avustaa tarkoittaa sitä,
että ihminen auttaa toista ihmistä.

avuntarve: Avuntarve tarkoittaa sitä,
että ihminen tarvitsee apua esimerkiksi liikkumiseen.

avuntarpeen arviointi:

Ammattihenkilöt arvioivat,
kuinka paljon henkilö tarvitsee apua
esimerkiksi siihen,
että henkilö pystyy asumaan itsenäisesti.

henkilökohtainen avustaja:

Henkilökohtainen avustaja on ihminen,
joka auttaa esimerkiksi vammaista henkilöä
päivittäisissä asioissa,
kuten liikkumisessa.

apuväline:

Apuväline on väline,
joka auttaa henkilöä esimerkiksi liikkumisessa.

Kävelykeppi on apuväline.

ASIAKAS:

Asiakas on ihminen,
joka saa palveluja tai tuotteita.
Kun ihminen käy esimerkiksi terveyskeskuksessa,
hän on terveyskeskuksen asiakas.

ASIAKIRJA (dokumentti):

Asiakirja on kirjallinen todiste, joka kertoo viranomaisen päätöksestä, määräyksestä tai muusta asiasta.

ASUMISAIKAVAATIMUS:

Asumisaikavaatimus tarkoittaa määrättyä aikaa, jonka henkilön pitää asua Suomessa ennen kuin voi saada joitakin tukia.

Maahanmuuttajan pitää asua Suomessa kolme vuotta ennen kuin hän voi saada vammaistukea.

EDUSTAJA:

Edustaja on henkilö, joka edustaa alaikäistä lasta eli huolehtii lapsen asioista, kuten rahoista ja asumisesta.

EDUNVALVOJA:

Edunvalvoja on henkilö, joka huolehtii toisen henkilön oikeuksista, jos toinen henkilö ei pysty siihen itse.

ELÄKE:

Eläke tarkoittaa rahallista tukea esimerkiksi työvuosien jälkeen.

Eläkettä saa ihminen,
joka ei käy töissä vanhuuden tai
työkyvyttömyyden takia.

Ihminen on eläkkeellä, kun hän on jäänyt pois töistä.

työeläke: Työeläke tarkoittaa rahaa,
joka kertyy työn tekemisestä ja
jota saa työvuosien jälkeen.

työkyvyttömyyseläke:
Työkyvyttömyyseläke tarkoittaa rahaa,
jota saa sellainen henkilö,
joka ei voi tehdä töitä
sairauden tai vamman takia.

ELÄMÄNHALLINTA:

Elämänhallinta tarkoittaa sitä,
että ihminen pystyy hallitsemaan omaa elämäänsä
ja vaikuttamaan siihen.

ERITYISOPPILAITOS:

Erityisoppilaitos on koulu,
joka on tarkoitettu sellaisille opiskelijoille,
jotka tarvitsevat paljon tukea.
Esimerkiksi vammaiset nuoret voivat opiskella
erityisoppilaitoksissa, joissa he saavat
apua ja tukea.

ESTEETTÖMYYS, ESTEETÖN:

Esteettömyys tarkoittaa sitä, että tuotteet, palvelut ja ympäristö toimivat helposti.

Myös vammaisten henkilöiden on mahdollista käyttää niitä.

Tila on esteetön, jos sinne pääsee helposti esimerkiksi pyörätuolilla.

HAKEA:

Hakea tarkoittaa sitä, että ihminen pyytää tai anoo jotain, esimerkiksi palvelua tai tukea.

Asiakas voi hakea Kelasta kotoutumistukea.

hakemus:

Hakemus on asiakirja tai lomake, jolla henkilö pyytää esimerkiksi jotain palvelua kirjallisesti.

hakuaika:

Hakuaika tarkoittaa aikaa, jolloin hakemus pitää toimittaa jonnekin, esimerkiksi postitse.

Hakemus pitää jättää viimeisenä hakupäivänä klo 16 mennessä.

hakulomake:

Hakulomake on lomake,
jolla henkilö pyytää esimerkiksi
jotain palvelua tai tukea kirjallisesti.

Asiakas hakee tukea hakulomakkeella.

HARKINTA:

Harkinta tarkoittaa arviointia
eli sitä, että jotakin asiaa mietitään.

Henkilö harkitsee, mitä hän haluaa opiskella.

harkinnanvarainen palvelu:

Harkinnanvarainen palvelu tarkoittaa,
että kaikki ihmiset eivät voi saada jotain palvelua.
Viranomaiset arvioivat ja päättävät,
tarvitseeko henkilö jotain palvelua,
esimerkiksi kuntoutusta.

HOITOSUUNNITELMA:

Hoitosuunnitelma tarkoittaa suunnitelmaa,
jonka ammattihenkilöt tekevät,
kun henkilö tarvitsee hoitoa
esimerkiksi sairauden takia.
Suunnitelma tehdään henkilön oireiden ja
tilanteen mukaan.

HUOLTAJA:

Huoltaja on henkilö, joka vastaa alaikäisen hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja huolenpidosta.

HYVÄKSIKÄYTTÖ:

Hyväksikäyttö tarkoittaa sitä, että henkilö käyttää väärin omaa asemaansa ja esimerkiksi tekee pahaa toiselle henkilölle.

HÄIRINTÄ:

Häirintä tarkoittaa sitä, että ihminen käyttäytyy jatkuvasti väärin toista ihmistä kohtaan esimerkiksi alistamalla tai loukkaamalla. Ihminen voi loukata toista joko sanomalla jotain ikävää tai tekemällä jotain negatiivista.

IHMISOIKEUDET:

Ihmisoikeudet ovat tiettyjä yleisiä oikeuksia, jotka kuuluvat kaikille ihmisille. Esimerkiksi sananvapaus on tällainen oikeus.

ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUS, ITSENÄISYYS:

Itsemääräämisoikeus tarkoittaa, että ihmisellä on oikeus määrätä omasta elämästään ja tehdä omia valintoja.

Itsenäisyys tarkoittaa sitä, että ihminen ei ole riippuvainen muista ihmisistä. Ihminen voi tehdä päätöksiä itsenäisesti.

JÄRJESTÖ:

Järjestö tarkoittaa yhteisöä, johon voi kuulua ihmisiä tai muita yhteisöjä.

Järjestöllä on jokin tavoite, jonka puolesta se toimii.

Näkövammaisten keskusliitto on järjestö, joka edistää näkövammaisten ihmisten asiaa.

KELA:

Kela on lyhennys nimestä Kansaneläkelaitos. Se pitää huolen Suomessa asuvien ihmisten perusturvasta erilaisissa elämäntilanteissa. Kela maksaa esimerkiksi erilaisia tukia, kuten lapsilisää.

KOTOUTUMINEN:

Kotoutuminen tarkoittaa sitä, että maahanmuuttaja kotoutuu eli sopeutuu uuteen yhteiskuntaan ja ympäristöön, johon hän on saapunut.

Kotoutumisen tavoitteena on, että maahanmuuttaja voi toimia hyvin yhteiskunnassa muiden ihmisten kanssa.

Kotoutumisen tavoitteena on siis esimerkiksi se, että maahanmuuttaja oppii uuden kielen, tutustuu uuteen ympäristöön ja löytää työpaikan.

kotoutumissuunnitelma:

Viranomaiset ja asiakas tekevät yhdessä suunnitelman, joka auttaa kotoutumista eli sopeutumista uuteen ympäristöön. Suunnitelmaan voi kuulua esimerkiksi suomen kielen kurssi tai työharjoittelua.

kotoutumistuki:

Kotoutumistuki tarkoittaa rahaa, jota maahanmuuttaja saa kotoutumissuunnitelman aikana.

KULJETUSPALVELU:

Kuljetuspalvelu tarkoittaa, että asiakkaalle järjestetään kuljetus, jos hän ei pysty käyttämään julkisia kulkuvälineitä.

Vaikeasti vammaisen ihminen voi saada kuljetuksen työpaikalle tai opiskelupaikalle esimerkiksi taksilla.

KUNTA:

Kunta tarkoittaa tiettyä maantieteellistä aluetta, jossa ihmiset asuvat.

Kunta tarkoittaa myös viranomaisia, jotka järjestävät kunnan palveluita asukkaille. Kaikki suomalaiset asuvat jossakin kunnassa eli he ovat jonkin kunnan asukkaita.

Kunta voi olla myös kaupunki.

Kotikunta on se kunta, jossa ihminen asuu vakituisesti.

KUNTOUTUMINEN:

Kuntoutuminen tarkoittaa sitä, että ihminen saa keinoja selvittää hankalasta elämäntilanteesta.

Kuntoutumisen avulla ihminen saa voimia ja voi ehkä mennä töihin.

KUNTOUTUS:

Kuntoutuksen tarkoitus on edistää monia asioita, kuten sitä, että ihminen voi hyvin, hän selviää itsenäisesti elämässä ja hän pystyy olemaan töissä.

Kuntoutus on ohjattua toimintaa.

Kuntoutusta voi olla esimerkiksi kurssi, jonka avulla henkilö oppii hakemaan töitä.

kuntoutussuunnitelma:

Jokaiselle kuntoutuksen asiakkaalle tehdään oma, henkilökohtainen suunnitelma kuntoutumista varten.

Siinä kerrotaan,

millaisia palveluja henkilö tarvitsee.

Suunnitelmaan voi kuulua esimerkiksi ohjausta, joka auttaa henkilöä selviytymään arkipäivän tehtävissä.

LAKI:

Laki on eduskunnan antama määräys, jota kaikkien viranomaisten ja jokaisen Suomessa asuvan ihmisen pitää noudattaa.

Laki voi määrätä esimerkiksi siitä, kenellä on oikeus tiettyihin palveluihin tai millaisia palveluita kunnan pitää järjestää

esimerkiksi maahanmuuttajille.

Kotoutumislaki edistää maahanmuuttajien kotoutumista, tasa-arvoa ja valinnan vapautta.

lakisääteinen:

Lakisääteinen tarkoittaa, että esimerkiksi jokin palvelu tai tuki perustuu lakiin, ja kaikkien viranomaisten ja ihmisten täytyy noudattaa tätä lakia.

Esimerkiksi vuosiloma on lakisääteinen eli laki määrää, että työntekijä ansaitsee lomaa työssäolokuukausien mukaan.

LÄHESTYMISKIELTO:

Henkilö ei saa ottaa yhteyttä eikä lähestyä toista henkilöä, jos poliisi tai oikeus on määrännyt tällaisen kiellon.

LÄÄKÄRINTODISTUS:

Lääkärintodistus on lääkärin kirjoittama asiakirja eli todistus siitä, että henkilöllä on jokin sairaus tai vamma.

Jos henkilö on pois töistä esimerkiksi kuumeen takia, hänen pitää toimittaa työnantajalle lääkärintodistus.

MAKSU:

Maksu tarkoittaa sellaisia kustannuksia, joita asiakkaalle tulee tuotteista tai palveluista, joita hän käyttää.

Hammashoito on terveyskeskuksissa maksullista yli 18-vuotiaille.

Asiakas maksaa maksun itse.

maksusitoumus:

Maksusitoumus on asiakirja, jonka palvelun järjestäjä antaa asiakkaalle. Palvelun järjestäjä sitoutuu maksamaan palvelun. Asiakkaan ei tarvitse maksaa kustannuksia itse.

Henkilö saa kunnalta maksusitoumuksen kuntoutusta varten.

MASENNUS:

Masennus eli depressio on mielenterveyden sairaus. Sen oire on yleensä vakava ja pitkäaikainen mielialan lasku. Masennus voi johtua esimerkiksi vaikeasta elämäntilanteesta.

MIELENTERVEYS:

Mielenterveys tarkoittaa henkistä hyvinvointia.
Kun ihminen voi hyvin,
hän pystyy vaikuttamaan omaan elämäänsä
ja jaksaa pitää huolta itsestään.

mielenterveystyö:

Mielenterveystyö tarkoittaa sellaisia palveluita,
joiden avulla pidetään yllä ihmisten mielenterveyttä.
Ammattihenkilöt tekevät työtä,
jonka tarkoituksena on ehkäistä
mielenterveyden ongelmia.
Mielenterveystyöhön kuuluu myös
hoito ja kuntoutus,
jos ihminen on sairastunut esimerkiksi
masennukseen.

MONIAMMATILLISUUS:

Moniammatillisuus tarkoittaa yhteistyötä,
jota eri ammattialojen työntekijät tekevät.
Esimerkiksi koulussa
opettaja, terveydenhoitaja ja koulukuraattori
voivat tehdä moniammatillista yhteistyötä.

MONIKULTTUURISUUS, MONIKULTTUURINEN:

Monikulttuurisuus tarkoittaa erilaisten kulttuurien kohtaamista ja niiden välistä vuorovaikutusta. Jokainen ihminen on oman kulttuurinsa edustaja. Kulttuuriin kuuluu muun muassa tavat ja kieli, jota ihminen puhuu äidinkielenään. Kun hän kohtaa toisen kulttuurin edustajan, syntyy monikulttuurinen vuorovaikutustilanne, jossa ovat mukana molempien ihmisten kulttuurit. *Monikulttuurisuuden avulla voi ymmärtää paremmin muita kulttuureja ja maailmaa.*

NEUVO:

Neuvo tarkoittaa ohjetta, jonka avulla ihminen osaa esimerkiksi toimia jossain tilanteessa.

Vanhemmat voivat kysyä neuvoa, miten vauvaa hoidetaan.

neuvoa: Neuvoa tarkoittaa sitä, että joku antaa ohjeita.

Terveystenhoitaja neuvo vanhempia vauvan hoitamisessa.

neuvola:

Neuvola on terveydenhuollon palvelu, josta saa neuvoja ja ohjeita.

Lastenneuvola seuraa lasten terveyttä ja kehitystä. Sieltä saa ohjeita lastenhoitoon ja vanhemmuuteen. Perheneuvola auttaa perheitä hankalissa tilanteissa, esimerkiksi silloin, jos vanhemmat eroavat.

OIKEUS:

Oikeus tarkoittaa lupia ja mahdollisuuksia, jotka kuuluvat ihmisille esimerkiksi sen perusteella, että he asuvat Suomessa.

Suomessa kaikilla ihmisillä on oikeus opiskella.

perusoikeudet: Perusoikeudet tarkoittavat niitä oikeuksia, jotka kuuluvat kaikille ihmisille. Nämä oikeudet on kirjoitettu perustuslakiin.

Suomessa kaikilla ihmisillä on oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin.

subjektiivinen oikeus:

Subjektiivinen oikeus tarkoittaa sitä, että henkilö voi saada joitakin palveluja ja tukia, jos hän täyttää niiden saamisen ehdot.

Vaikeavammaisella ihmisellä on oikeus henkilökohtaiseen apuun kotona ja kodin ulkopuolella.

ihmisoikeudet:

Ihmisoikeudet tarkoittavat kaikille ihmisille kuuluvia oikeuksia, jotka on määritelty kansainvälisillä sopimuksilla ja julistuksilla. Ihmisoikeudet kuuluvat kaikille ihmisille kaikkialla maailmassa.

Ihmisoikeuksia ovat esimerkiksi oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin sekä sananvapaus.

Kaikilla ihmisillä on oikeus sanoa mielipiteensä.

OIRE:

Oire on merkki sairaudesta, joka ilmenee esimerkiksi fyysisesti.

Flunssan oireita ovat nuha ja kurkkukipu.

OMAINEN:

Omainen on oman perheen jäsen tai läheinen sukulainen.

omaishoitaja:

Omaishoitaja on henkilö, joka hoitaa omaista tai läheistä henkilöä kotioloissa. Omaishoitajan pitää tehdä hoidosta sopimus kunnan kanssa.

omaishoitosopimus:

Omaishoitaja ja kunta tekevät sopimuksen siitä, että henkilö hoitaa omaistaan kotioloissa.

omaishoidon tuki:

Omaishoitaja saa omaishoidon tukea omaisensa hoitamisesta.

Tukea ovat omaishoitajan palkkio eli raha sekä vapaapäivät.

Tukeen kuuluvat myös hoidettavan henkilön palvelut, kuten kuntoutus.

PALVELU:

Palvelu tarkoittaa apua, jota henkilö voi saada esimerkiksi elämiseen tai liikkumiseen. Palveluiden tarkoitus on auttaa ihmisiä, jotta he voivat elää itsenäistä elämää ja osallistua yhteiskunnan toimintaan. Ihminen voi hakea palveluja esimerkiksi kunnalta.

*Vaikeasti vammaisen ihminen
voi saada kuljetuspalvelua,
jonka avulla hän voi kulkea
työpaikalle tai opiskelupaikalle.*

palvelujärjestelmä:

Palvelujärjestelmä tarkoittaa
kaikkia niitä palveluita,
joita kunta tai valtio tarjoaa ihmisille.

palveluohjaus:

Viranomaisen kokoaa yhteen
tiedot palveluista ja tuista,
joita asiakas voi saada.

Viranomaisen myös neuvoo asiakasta,
miten asiakas voi hakea ja käyttää palveluita.

palvelusuunnitelma:

Viranomaisen ja asiakas tekevät yhdessä
palvelusuunnitelman.

Siihen kirjataan sellaiset palvelut ja tuet,
joita asiakas tarvitsee,
jotta hän selviytyy jokapäiväisessä elämässä.
Suunnitelmassa otetaan huomioon
asiakkaan elämäntilanne ja omat toiveet.

PERHETYÖ:

Perhetyö tarkoittaa sitä, että ammattihenkilöt tukevat ja auttavat lapsiperheitä asioissa, jotka liittyvät esimerkiksi lasten kasvatukseen tai perheen arkeen. Perhetyön tavoitteena on esimerkiksi auttaa vanhempia hallitsemaan arkea.

PERUSHOITO:

Perushoito tarkoittaa hoitoa, jolla huolehditaan potilaan perustarpeista, kuten hygieniasta ja ruokailusta.

PSYKOLOGI:

Psykologi on ammattihenkilö, joka auttaa ja ohjaa silloin, kun ihminen ei itse pysty käsittelemään vaikeita asioita.

Psykologeja työskentelee esimerkiksi terveyskeskuksissa, kouluissa ja neuvoloissa.

Terveyskeskuspsykologi auttaa potilaita, jotka ovat vaikeissa elämäntilanteissa.

PSYKIATRI:

Psykiatri on erikoislääkäri, joka on erikoistunut mielen sairauksiin. Psykiatri voi esimerkiksi määrätä lääkkeitä, jos potilas on masentunut.

PÄIHDE:

Päihde on huumaava aine. Esimerkiksi alkoholi tai huumeet ovat päihteitä.

päihdehuolto:

Päihdehuolto tarkoittaa palveluita, joilla yritetään ehkäistä päihteisiin liittyviä ongelmia. Päihdehuollon tavoitteena on auttaa sellaisia ihmisiä, jotka käyttävät väärin päihteitä. Myös heidän läheisensä saavat apua.

päihdetyö:

Päihdetyö tarkoittaa, että ammattihenkilöt edistävät monella tavalla ihmisten hyvinvointia ja terveellistä elämää, johon ei kuulu päihteitä. Päihdetyöhön kuuluu hoitoa ja kuntoutusta päihteiden käyttäjille.

PÄIVÄHOITO:

Päivähoito tarkoittaa sitä, että lapsi viedään hoitoon, kun vanhemmat ovat töissä.

Lapsi saa hoitoa, kasvatusta ja opetusta turvallisessa ympäristössä.

päiväkoti:

Päiväkoti on paikka, jossa lapsi on päivähoidossa.

Päiväkodissa lapsi saa varhaiskasvatusta tai esiopetusta.

PÄTEVYYS:

Pätevyys tarkoittaa tutkintoa, jonka avulla henkilö saa toimia ammattihenkilönä. Pätevyyden voi hankkia joko koulutuksella tai työskentelemällä.

Sairaanhoitaja valmistuu ammattikorkeakoulusta ja saa pätevyyden työskennellä sairaanhoitajana.

RESEPTI:

Resepti on lääkemääräys, jonka lääkäri kirjoittaa.

Asiakas voi ostaa lääkkeet, kun hän näyttää reseptin apteekissa.

ROKOTE:

Rokote on lääkeaine,
joka muodostaa vastustuskyvyn sairautta vastaan.

Rokote estää taudin tarttumisen ihmiseen.

*Lapsille annetaan neuvolassa rokote
esimerkiksi keuhkokuumetta vastaan.*

RUOKAVALIO:

Ruokavalio tarkoittaa niitä ruoka-aineita,
joita henkilö syö päivittäin.

*Terveelliseen ruokavalioon kuuluu
monipuolisesti ruoka-aineita.*

erityisruokavalio:

Erityisruokavalio tarkoittaa,
että henkilön ruokavalioon ei kuulu
jokin ruoka-aine,
jota hän ei pysty syömään
allergian tai sairauden vuoksi.

*Jos henkilöllä on keliakia,
hän ei voi syödä tiettyjä viljalajeja,
joita ovat vehnä, ruis ja ohra.*

allergia:

Allergia tarkoittaa sitä, että henkilö saa oireita jostain ruoka-aineesta, eikä hän voi syödä sitä.

Henkilö on allerginen kananmunalle.

SAAVUTETTAVUUS:

Saavutettavuus tarkoittaa sitä, että tuotetta tai palvelua on helppo käyttää ja se on yhdenvertainen kaikille käyttäjille. Esimerkiksi selkokieliset internetsivut ovat helpot lukea ja käyttää.

SAIRAUS:

Sairaus tarkoittaa tautia.

muistisairaus:

Muistisairaus on tauti, joka heikentää muistia.

Jos ihmisellä on muistisairaus, hänen on vaikea muistaa asioita ja hoitaa arkipäivän asioita.

Muistisairaus ilmenee yleensä silloin, kun ihminen vanhenee.

pitkäaikaissairaus:

Pitkäaikaissairaus tarkoittaa sitä, että sairaus on jatkuva ja pitkäkestoinen. Esimerkiksi diabetes on pitkäaikaissairaus.

SALASSAPITOVOLLISUUS:

Salassapitovelvollisuus tarkoittaa, että viranomainen ei saa kertoa henkilön tietoja ulkopuolisille henkilöille tai tahoille.

SELKOKIELI:

Selkokieli on kieli, jota on helppo ymmärtää. Siinä käytetään lyhyitä lauseita ja tuttuja sanoja. Selkokieli on tarkoitettu ihmisille, joiden on vaikea ymmärtää ja lukea yleiskieltä. Esimerkiksi internetsivut tai esitteet voivat olla selkokielisiä.

Kelan selkokielisissä esitteissä kerrotaan Kelan etuuksista lyhyesti ja selkeästi.

SOSIAALIHUOLTO, SOSIAALITOIMI:

Sosiaalihuolto tarkoittaa yhteiskunnallista toimintaa, joka huolehtii siitä, että Suomessa asuvat ihmiset tulevat toimeen.

Sosiaalihuolto järjestää ihmisten sosiaalipalvelut.
Sosiaalihuoltoon kuuluvat myös
vammaisten ihmisten erityispalvelut.
Sosiaalihuollon palvelut ovat lakisääteisiä,
ja niiden järjestämisestä vastaa kunta.

*Helsingissä sosiaalipalvelut järjestää
Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.
Se vastaa esimerkiksi lasten päivähoiton
järjestämisestä.*

sosiaalipalvelu:

Sosiaalipalvelu tarkoittaa palvelua,
joka kuuluu sosiaalihuoltoon.
Palveluiden tarkoituksena on,
että ihmiset voivat hyvin ja
he selviytyvät jokapäiväisessä elämässä.
Sosiaalipalveluilla ehkäistään ja korjataan ongelmia,
joita esimerkiksi työttömyys tai köyhyys aiheuttaa.
Palvelut voivat olla
esimerkiksi ohjausta ja neuvontaa.
*Maahanmuuttajien kotoutumispalvelut
ovat sosiaalipalveluita.*

sosiaaliturva:

Sosiaaliturva tarkoittaa sitä, että ihmiset saavat toimeentulon ja huolenpidon kaikissa elämäntilanteissa.

Suomessa sosiaaliturva perustuu siihen, että henkilö asuu vakituisesti Suomessa tai siihen, että hän työskentelee Suomessa. Esimerkiksi kunnan asukas on oikeutettu sosiaalipalveluihin.

sosiaaliasiamies:

Sosiaaliasiamies on kunnan ammattihenkilö, joka neuvoo sosiaalihuollon asiakkaita eli ihmisiä, jotka käyttävät sosiaalihuollon palveluita. Sosiaaliasiamies voi esimerkiksi avustaa asiakasta, jos asiakas ei ole tyytyväinen saamaansa kohteluun.

sosiaalityö:

Sosiaalityö on työtä, jonka tarkoituksena on tukea sosiaalista hyvinvointia ja parantaa sosiaalisia oloja. Sosiaalityötä tekevät ammattihenkilöt auttavat ihmisiä, jotka ovat vaikeassa elämäntilanteessa.

SYRJÄ, SYRJINTÄ:

Syrjintä tarkoittaa sitä, että joku käyttäytyy epäoikeudenmukaisesti toista henkilöä kohtaan esimerkiksi henkilön uskonnon tai vamman takia.

Työnantaja ei saa syrjiä työnhakijaa esimerkiksi kielen tai sukupuolen perusteella.

SYRJÄYTYÄ:

Syrjäytyä tarkoittaa sitä, että henkilö joutuu yhteiskunnallisen elämän ulkopuolelle. Esimerkiksi työtön ihminen on vaarassa syrjäytyä.

SÄÄNNÖLLINEN:

Säännöllinen tarkoittaa sellaista asiaa, joka toistuu usein tai joka tapahtuu tietyn ajan välein.

Ihmiset käyvät töissä joka päivä.

Kokoukset pidetään kaksi kertaa vuodessa.

TASA-ARVO:

Tasa-arvo tarkoittaa sitä, että kaikilla ihmisillä on samanlaiset oikeudet ja ihmisarvo.

*Työntekijät ovat työpaikalla tasa-arvoisia.
Heitä ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan
esimerkiksi iän tai sukupuolen perusteella.*

TERAPIA:

Terapia tarkoittaa hoitoa, jota ammattihenkilöt antavat sairauden tai vamman hoitamiseksi. Terapiassa potilas ja ammattihenkilö esimerkiksi keskustelevat niistä ongelmista, joita potilaalla on.

seksuaaliterapia:

Seksuaaliterapia on terapiaa, jossa hoidetaan henkilön seksuaalielämän ja tunteiden ongelmia.

toimintaterapia:

Toimintaterapia on terapiaa, jonka tavoitteena on tukea henkilön selviämistä itsenäisesti omassa arjessa.

fysioterapia:

Fysioterapia on kuntoutusta, joka edistää tai pitää yllä fyysisistä liikuntakykyä ja toimintakykyä.

kriisiterapia:

Kriisiterapia on terapiaa, jossa henkilöä tuetaan äkillisessä kriisissä tai muuten traumaattisessa tilanteessa.

TOIMINTAKYKY:

Toimintakyky tarkoittaa sitä, miten henkilö pystyy pitämään huolta itsestään ja selviytymään työstä ja vapaa-ajasta.

psykykinen toimintakyky:

Psykykinen eli henkinen toimintakyky on sitä, miten henkilö pystyy huolehtimaan itsestään ja selviytymään esimerkiksi töistä.

fyysinen toimintakyky:

Fyysinen toimintakyky tarkoittaa sitä, miten keho liikkuu ja miten se toimii.

toimintarajoite:

Toimintarajoite tarkoittaa sitä, että ihmisellä on vaikeuksia liikkua tai liikuttaa kehoaan.

TYÖ:

Työ tarkoittaa tehtävää,
jota työntekijä tekee ja
josta hän saa palkkaa.

tuettu työllistyminen:

Tuettu työllistyminen tarkoittaa,
että työntekijä tekee työtä tavallisella työpaikalla.
Hänen apunaan on työvalmentaja,
joka auttaa työnteossa ja
työpaikkaan liittyvissä asioissa.

työvoimakoulutus:

Työvoimakoulutus on koulutusta,
jonka avulla työntekijä voi pitää yllä
ammattitaitoaan ja oppia uusia taitoja,
joita tarvitaan työelämässä.

Työvoimakoulutus on tarkoitettu
työikäisille henkilöille sekä
työttömille työnhakijoille,
jotta he pääsisivät työelämään.

työkyky:

Työkyky tarkoittaa sitä,
että ihminen jaksaa ja pystyy tekemään työtään
omien voimiensa mukaan.

työharjoittelu:

Työntekijä harjoittelee työn tekemistä, tutustuu työelämään ja parantaa ammattitaitoaan.

työvalmentaja:

Työvalmentaja on ammattihenkilö, joka auttaa sellaisia henkilöitä, joiden on vaikea saada töitä.

TOIMEENTULO:

Toimeentulo tarkoittaa sitä, että ihminen saa rahaa ja selviytyy taloudellisesti.

toimeentuloturva:

Toimeentuloturva on tuki, joka on osa sosiaaliturvaa.

Sen tarkoituksena on varmistaa, että henkilö saa rahaa välttämättömiin menoihin, jos muut tulot ovat pienet.

toimeentulotuki:

Toimeentulotuki on raha, jota henkilö voi saada silloin, kun hän ei saa rahaa muualta.

TE-toimisto:

TE-toimisto tarkoittaa työ- ja elinkeinotoimistoa.
TE-toimistosta saa palveluita,
jotka liittyvät työhön,
kuten esimerkiksi ohjausta työnhakuun.

TULKKAUS:

Tulkkaus tarkoittaa sitä,
että kieli tai viesti käännetään toiselle kielelle
tai muutoin ymmärrettävään muotoon.

tulkki:

Tulkki on ammattihenkilö,
joka auttaa sellaisissa tilanteissa,
joissa asiakkaan kielitaito
ei riitä asioiden hoitamiseen.

Tulkki voi kääntää esimerkiksi viranomaisen puheen
asiakkaan omalle äidinkielelle.

tulkkipalvelu:

Tulkkipalvelu on palvelu,
jonka kautta saa tulkkeja.

TURVAKOTI:

Turvakoti on paikka,
jonne voi mennä turvaan,
jos perheessä on väkivaltaa.

Sinne voi mennä myös silloin, jos henkilö kokee, että kotona on uhka väkivallasta.

VAITIOLOVELVOLLISUUS:

Vaitiolovelvollisuus tarkoittaa sitä, että viranomainen ei saa antaa muille henkilön tietoja.

VAMMA:

Vamma tarkoittaa sitä, että henkilöllä on jokin pitkäaikainen rajoite, joka vähentää hänen toimintakykyään. Vamma voi olla fyysinen, henkinen tai älyllinen rajoite tai se voi liittyä aisteihin.

synnynnäinen vamma:

Synnynnäinen vamma on vamma, joka on ollut henkilöllä syntymästä asti.

traumaperäinen vamma:

Traumaperäinen vamma on vamma, joka on syntynyt jossain vaiheessa elämää, esimerkiksi onnettomuudessa.

VAMMAINEN HENKILÖ:

Vammainen tarkoittaa vammaista henkilöä, jolla on fyysinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma.

kehitysvammainen henkilö:

Kehitysvammainen tarkoittaa kehitysvammaista henkilöä, jolla on vaikeuksia oppia ja ymmärtää asioita.

liikuntavammainen henkilö:

Liikuntavammainen tarkoittaa liikuntavammaista henkilöä, jolla on liikkumista rajoittava vamma.

sokea tai näkövammainen henkilö:

Näkövammainen tarkoittaa näkövammaista henkilöä, jolla on näköä rajoittava vamma.

kuuro tai kuulovammainen henkilö:

Kuulovammainen tarkoittaa kuulovammaista henkilöä, jolla on kuuloa rajoittava vamma.

VAMMAISPALVELUT:

Vammaispalvelut tarkoittavat palveluita, joita kunta järjestää vammaisille henkilöille. Nämä palvelut kuuluvat sosiaalihuoltoon.

Vammaispalveluiden tavoitteena on se, että vammainen henkilö voi elää ja toimia tasavertaisesti yhteiskunnassa muiden ihmisten kanssa.

VAPAAEHTOINEN:

Vapaaehtoinen tarkoittaa henkilöä, joka tekee jotain omasta tahdostaan. Myös jokin asia voi olla vapaaehtoinen eli sitä ei ole pakko tehdä.

Koulutukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

vapaaehtoistyö:

Vapaaehtoistyö on työtä, josta ei saa palkkaa.

VALITTAA:

Valittaa tarkoittaa sitä, että henkilö vaatii muutosta tai oikaisua esimerkiksi päätökseen, jonka hän on saanut viranomaiselta.

valitus:

Valitus tarkoittaa oikaisuvaatimusta eli sitä, että henkilö valittaa viranomaisen päätöksestä, jos hän ei ole siihen tyytyväinen.

Valitus pitää tehdä kirjallisesti.

valitusoikeus:

Valitusoikeus tarkoittaa, että henkilöllä on oikeus vaatia muutosta päätökseen, johon hän ei ole tyytyväinen.

VELVOLLISUUS:

Velvollisuus tarkoittaa asiaa tai toimintaa, joka pitää tehdä esimerkiksi sen takia, että siitä määrätään laissa.

Suomessa on yleinen asevelvollisuus.

Se tarkoittaa, että 18–60-vuotiaiden miesten pitää osallistua Suomen puolustamiseen.

VERO:

Vero tarkoittaa pakollista maksua, jota valtio tai kunta kerää.

Jokainen maksaa veroa automaattisesti palkasta tai muusta tulosta.

Jotkin tuet voivat kuitenkin olla verottomia.

Esimerkiksi vammaistuesta ei tarvitse maksaa veroa.

verovähennys:

Verovähennys tarkoittaa, että henkilön pitää maksaa vähemmän veroa kuin normaalisti.

Henkilö saa verovähennyksen,
jos hän täyttää tietyt ehdot.

*Jos henkilöllä on asuntolainaa omasta asunnosta,
hän voi vähentää asuntolainan korot verotuksessa.*

VERTAISTUKI:

Vertaistuki tarkoittaa sitä,
että henkilö tai perhe saa tukea
sellaisilta henkilöiltä tai ryhmältä,
joilla on kokemuksia samanlaisesta
elämäntilanteesta.

VIITTOMAKIELI:

Viittomakieli on kieli,
jota puhutaan eleillä ja käsimerkeillä.
Sitä käyttävät yleensä kuurot henkilöt
eli sellaiset henkilöt,
jotka eivät kuule puhetta.

VIRANOMAINEN:

Viranomainen tarkoittaa laitosta tai virastoa,
joka hoitaa valtion tai kunnan tehtäviä.

Kansaneläkelaitos eli Kela on viranomainen.

VÄKIVALTA:

Väkivalta tarkoittaa toisen henkilön loukkaamista joko henkisesti tai fyysisesti.

henkinen väkivalta:

Henkinen väkivalta tarkoittaa toisen henkilön mitätöimistä, halventamista tai solvaamista.

Esimerkiksi toisen ihmisen haukkuminen on henkistä väkivaltaa.

Henkistä väkivaltaa on myös se, että uhkaa toista ihmistä fyysisellä väkivallalla.

fyysinen väkivalta:

Fyysinen väkivalta tarkoittaa sitä, että vahingoittaa toista ihmistä fyysisesti.

lähisuhdeväkivalta:

Lähisuhdeväkivalta tarkoittaa sitä, että perheessä joku käyttäytyy väkivaltaisesti toista perheenjäsentä kohtaan.

parisuhdeväkivalta:

Parisuhdeväkivalta tarkoittaa sitä, että puoliso käyttäytyy väkivaltaisesti toista puolisoa kohtaan.

YHDENVERTAISUUS:

Yhdenvertaisuus tarkoittaa sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia ja heillä on samat oikeudet elämässä.

Kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä eli ihmisiä kohdellaan samalla tavalla.

YHTEISKUNTA:

Yhteiskunta tarkoittaa tiettyä maantieteellistä aluetta, joka voi olla itsenäinen valtio, kuten Suomi.

Yhteiskunnassa elää ihmisiä ja siellä toimii erilaisia yhteisöjä, jotka ovat vuorovaikutuksessa keskenään.

Yhteiskunnalla on tietyt säännöt ja tavoitteet, joiden mukaan se toimii.

Suomalaisessa yhteiskunnassa palvelut maksetaan verovarvilla.

VAMMAISFOORUMI)
Vammaisjärjestöjen yhteinen ääni